

**ZAMONAVIY PEDAGOGIK MENEJMENT SHAROITIDA KASBIY
TA'LIM MUASSASALARINI BOSHQARISHNING
TRANSFORMATSION MODEL VA RAHBAR KADRLAR LIDERLIK
SALOHİYATI**

Harbiy Xavfsizlik va Mudofaa Universiteti
Harbiy pedagogika va psixologiya kafedrası
katta o'qituvchisi, p.f.f.d (PhD) N.R. Rashidova
O'zbekiston, Toshkent

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy pedagogik menejmentning nazariy-metodologik asoslari hamda kasbiy ta'lim muassasalarini boshqarishda uning transformatsion xususiyatlari yoritilgan. Tadqiqotda pedagogning roli faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etuvchi, maslahatchi va rahbarlik funksiyalarini amalga oshiruvchi faol subyekt sifatida talqin etiladi. Shuningdek, rahbar kadrlar va pedagogik jamoa o'rtasidagi strategik hamkorlik, demokratik va integratsiyalangan boshqaruv munosabatlarining ahamiyati asoslab berilgan.*

Kalit so'zlar: *pedagogik menejment, kasbiy ta'lim, transformatsion boshqaruv, rahbar kadrlar, liderlik salohiyati, strategik hamkorlik, ta'lim sifatini boshqarish, innovatsion pedagogik texnologiyalar, inson kapitali.*

**TRANSFORMATIONAL MODEL FOR THE GOVERNANCE OF
VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS AND THE LEADERSHIP
CAPACITY OF MANAGERIAL PERSONNEL IN THE CONTEXT OF
CONTEMPORARY PEDAGOGICAL MANAGEMENT**

The Military Security and Defense University
The Department of Military Pedagogy and Psychology,
PhD N.R. Rashidova
Tashkent, Uzbekistan

Abstract: *This article highlights the theoretical and methodological foundations of contemporary pedagogical management, as well as its transformational characteristics in the governance of vocational education institutions. The study interprets the role of the educator not merely as a knowledge provider, but as an active subject who organizes the educational and training processes, and performs advisory and leadership functions. Furthermore, the research substantiates the importance of strategic collaboration between managerial personnel and the pedagogical team, as well*

as the significance of democratic and integrated management relationships.

Keywords: *pedagogical management, vocational education, transformational management, managerial personnel, leadership capacity, strategic collaboration, educational quality management, innovative pedagogical technologies, human capital*

Zamonaviy pedagogik menejmentning asosiy g'oyasi shundaki, ta'lim beruvchi ta'lim oluvchiga ta'lim va tarbiya berish jarayonida nafaqat bilim beruvchi sifatida, balki shaxsni shakllantirish jarayonida tashkilotchi, maslahatchi va rahbarlik funksiyalarini ham bajaruvchi faol subyektga aylanadi. Bu pedagogning rolini kengaytirib, uning strategik fikrlash, innovatsion boshqaruv hamda jamoani samarali muvofiqlashtirish qobiliyatini talab qiladi.

Bunday yondashuv yangi ilmiy-amaliy vazifalarni yuzaga keltiradi: zamonaviy iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarda ta'lim muassasalarini boshqarishga tayyor rahbar kadrlarni shakllantirish, ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish nazariyasi hamda amaliyotini o'zlashtirish. Bu jarayon doimiy, maqsadli va integratsiyalangan ta'lim tizimi orqali amalga oshiriladi, unda pedagogik bilimlar, boshqaruv ko'nikmalari va liderlik salohiyati muvozanatli rivojlanadi.

Shu tarzda, rahbar kadrlar va o'qituvchi rollari integratsiyalashadi, bu esa pedagogik menejmentning zamonaviy talablariga mos holda yangi funksional mazmunga ega bo'lishini ta'minlaydi. Buning natijasida kasbiy ta'lim muassasalarida samarali boshqaruv va yuqori sifatli ta'lim xizmatlari ko'rsatilishi ta'minlanadi, rahbar kadrlarning kasbiy kompetentligi va liderlik salohiyati esa uzluksiz rivojlantiriladi.[3]

Ta'lim muassasalarini samarali rivojlantirish va ularning barqaror faoliyatini ta'minlash uchun qulay shart-sharoitlar asosan turli darajadagi ta'lim muassasalari o'rtasida haqiqiy hamkorlik muhitini shakllantirishdan iborat. Bunday hamkorlik nafaqat tashkiliy va ma'muriy jihatdan, balki strategik va pedagogik nuqtai nazardan ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning doirasida malakali rahbar kadrlar va pedagog jamoa a'zolari birgalikda maqsadlarni belgilash, qarorlar qabul qilish, resurslarni taqsimlash va innovatsion dasturlarni joriy qilish bilan shug'ullanadilar.

Hamkorlik muhitining samarali tashkil etilishi pedagogik menejmentning markaziy vazifalaridan biri hisoblanadi. U ta'lim muassasalarida rahbariyat va pedagog jamoa o'rtasida strategik hamkorlikni ta'minlaydi, innovatsion pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta'lim modellarini tatbiq etish imkonini beradi, shuningdek, rahbar kadrlar va xodimlar salohiyatini rivojlantirish,

ularning kasbiy kompetentligi va liderlik kompetentligini mustahkamlash uchun zamina yaratadi.[6]

Shu tariqa, haqiqiy hamkorlik muhiti tashkil etilgan ta'lim muassasasida nafaqat ichki tashkilotchilik va boshqaruv samaradorligini oshiradi, balki kasbiy ta'lim sifati va o'quv jarayonida ishtirokchilarning faolligini ham mustahkamlaydi. Bu esa pedagogik menejmentning demokratik, integratsiyalangan va subyekt-obyekt o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan modelini amaliyotda amalga oshirishda hal qiluvchi omil sifatida qaraladi.

Shu nuqtai nazardan, pedagogik menejment va rahbarlik salohiyatini rivojlantirish tizimi kasbiy ta'lim muassasalari rahbar kadrlarining samarali boshqaruv va strategik qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu yondashuv zamonaviy iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarda ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlash va ularning barqaror rivojlanishiga qaratilgan tizimli pedagogik jarayonni tashkil etadi.

Hozirgi bosqichda boshqaruvning eng muhim xususiyatlaridan biri ta'lim muassasalarini boshqarishda an'anaviy tashkiliy tuzilmalardan chekinish va samaradorlikni oshirish talablari asosida ularni qayta qurish jarayoni hisoblanadi. Bu jarayon nafaqat muassasaning ichki faoliyatini optimallashtirishga qaratilgan, balki pedagogik menejmentning samaradorligini ta'minlash uchun rahbar kadrlarning boshqaruv funksiyalarini qayta shakllantirishni ham o'z ichiga oladi.

Zamonaviy pedagogik menejment kontekstida bu o'zgarishlar ta'lim muassasasida qaror qabul qilish, resurslarni taqsimlash va pedagogik jarayonlarni muvofiqlashtirishning yangi modellarini talab qiladi. Shu bilan birga, rahbar kadrlarning strategik fikrlash qobiliyati, liderlik salohiyati, kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalari hamda innovatsion pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish qobiliyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

An'anaviy tuzilmalardan chekinish va qayta qurish jarayonlari pedagogik menejmentning zamonaviy talablariga mos ravishda ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishi, ta'lim sifatini oshirish va rahbar kadrlar va pedagogik jamoa salohiyatini rivojlantirishda asosiy omil sifatida xizmat qiladi.[4].

“Davlat-ta'lim” tizimidagi mavjud qarama-qarshiliklarni bartaraf etish boshqaruv samaradorligini oshirish va muassasalarning barqaror rivojlanishi uchun muhim salohiyatni ochish demakdir. Bu esa har bir hududda samarali tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlarni yaratishni, ta'lim muassasalarini resurslar, kadrlar va pedagogik texnologiyalar bilan ta'minlashni talab qiladi.

Shu nuqtai nazardan, pedagogik menejment doirasida quyidagi jihatlar muhim ahamiyatga ega:

Strategik yoʻnalish	Boshqaruv mexanizmi	Amaliy menejment vositalari	Transformatsion taʼsir (natija)
Strategik hamkorlik muhiti	Rahbar–jamoʻa integratsiyasiga asoslangan menejment	Qoʻshma strategik rejalashtirish, jamoaviy qaror qabul qilish, muloqot platformalari	Pedagogik jamoada ishonch, masʼuliyat va umumiy maqsadga yoʻnalganlik shakllanadi
Moslashuvchan resurs boshqaruvi	Institutsional ehtiyojlarga mos boshqaruv modeli	Diagnostic tahlil, resurslarni maqsadli taqsimlash, samaradorlik indikatorlari	Taʼlim muassasasida resurslardan oqilona foydalanish va boshqaruv samaradorligi oshadi
Sifat monitoringi va innovatsiya	Pedagogik jarayonlarni baholashga asoslangan menejment	KPI, ichki audit, pedagogik monitoring, ilgʻor amaliyotlarni tarqatish	Taʼlim jarayoni sifati yaxshilanadi, innovatsion pedagogik amaliyotlar joriy etiladi
Liderlik va kasbiy oʻsish ekotizimi	Inson kapitaliga yoʻnaltirilgan menejment	Malaka oshirish dasturlari, kouching, mentorlik, liderlik treninglari	Rahbar va pedagoglarning liderlik salohiyati, kasbiy barqarorligi rivojlanadi

- muassasa rahbarlari va pedagogik jamoa oʻrtasida strategik va samarali hamkorlikni taʼminlash;

- har bir taʼlim muassasasining talab va ehtiyojlariga moslashgan resurslar taqsimoti va samarali boshqaruv modellarini joriy etish;

- pedagogik jarayonlarning sifatini monitoring qilish va baholash orqali innovatsion va samarali pedagogik amaliyotlarni targʻib qilish;

- rahbar va pedagoglar malakasini oshirish va ularning liderlik salohiyatini rivojlantirish.

Shu tariqa, hududlardagi muvofiqlashtirilgan va samarali tashkiliy-pedagogik muhit pedagogik menejmentning zamonaviy talablariga javob beradi va davlat-taʼlim tizimidagi qarama-qarshiliklarni yumshatish hamda samarali boshqaruvni amalga oshirishda hal qiluvchi rol oʻynaydi.

Zamonaviy kasbiy taʼlim muassasasini boshqarish mexanizmi boshqaruv funksiyalarini amalga oshirish xarakterini tubdan oʻzgartirib, kasbiy taʼlim muassasasi va pedagogik jarayonning barcha ishtirokchilari oʻrtasidagi oʻzaro munosabatlarning yangi shakllarini yaratadi. Bu jarayon anʼanaviy subyekt-

obyekt munosabatlar modelidan farqli ravishda, hamkorlikka, integratsiyaga va demokratik boshqaruvga asoslangan.

Zamonaviy pedagogik menejmentda munosabatlar quyidagicha tuziladi:

Ta'lim muassasasi – tashqi muhit: muassasa tashqi sharoit va jamiyat talablariga moslashib, tashqi hamkorlik va resurslar bilan integratsiya qilinadi;

Boshqaruv – davlat: davlat organlari va boshqaruv mexanizmlari orqali normativ-huquqiy va strategik asoslar belgilanadi;

Boshqaruvchi – bo'ysunuvchi: rahbar va xodimlar o'rtasida funksional hamkorlik, vazifalar taqsimoti va mas'uliyatlar aniq belgilanadi;

O'qituvchi – o'qituvchi: pedagoglar o'rtasida hamkorlik, tajriba almashish va innovatsion amaliyotlarni tatbiq etish yo'lga qo'yiladi;

O'qituvchi – ota-onalar: oila va ta'lim muassasasi o'rtasida muntazam hamkorlik va pedagogik qo'llab-quvvatlash ta'minlanadi;

O'qituvchi – o'quvchi: pedagogning ta'limiy va tarbiyaviy ta'siri ishtirokchilarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga yo'naltiriladi;

O'quvchi – o'quvchi: o'quvchilar o'rtasida hamkorlik, ijodiy va faol ishtirokni rag'batlantiruvchi ijtimoiy va ta'limiy muhit yaratiladi.

Zamonaviy boshqaruv mexanizmi nafaqat ma'muriy vazifalarni amalga oshirishga qaratilgan, balki pedagogik jarayonning barqaror rivojlanishi, ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlash va ta'lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Bu esa pedagogik menejmentning demokratik, subyekt-obyektka asoslangan va integratsiyalangan modelini amalga oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining kasbiy ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.

2. Abduraxmonov Q.X. Pedagogik menejment asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.

3. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результат современного образования. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.

4. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003.

5. Northouse P.G. Leadership: Theory and Practice. – Thousand Oaks: Sage Publications, 2018.

6. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – New York: Teachers College Press, 2016.

7. Bush T. Theories of Educational Leadership and Management. – London: Sage, 2019.

8. Кларин М.В. Инновации в мировом образовании. – Москва: Педагогика, 2017.

9. Xalqaro ta'limni rivojlantirish bo'yicha YUNESKO hisobotlari.